УДК 336.225.673

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Дікань Лариса Василівна, к.е.н., професор кафедри обліку і бізнес-консалтингу,Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків, Україна.

Шевченко Ірина Олександрівна к.е.н., доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу,Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків, Україна.

***Анотація* — у дослідженні виокремлено особливості обліково-аналітичного забезпечення податкового контролю діяльності суб'єктів господарювання шляхом розгляду теоретичних основ та нормативно-правової бази податкового контролю та його обліково-аналітичного забезпечення.**

***Ключові слова* — обліково-аналітичне забезпечення, контроль, податковий контроль, суб'єкти господарювання.**

В умовах реформування нормативно – правової бази України, з прийняттям Податкового кодексу в Україні вперше на законодавчому рівні визначені способи здійснення податкового контролю. Серед них «перевірки та звірки, а також перевірки з дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, у порядку, встановленому законами України, що регулюють відповідну сферу правовідносин». Податковий контроль класифікують за рядом ознак. Один із поширених варіантів класифікації наведено на рис. 1. Як видно з рис. 1. податковий контроль класифікується за п'ятьма ознаками, а саме: спосіб організації, місце проведення, технологія здійснення, міра охоплення документів, обсяг охоплених платежів. В свою чергу вони складаються з декількох елементів. Така деталізація складових податкового контролю забезпечує комплексний, попереджувальний, всебічний контроль за діяльністю суб'єктів господарювання (камеральна перевірка, документальна планова перевірка ,документальна невиїзна перевірка проводиться в приміщенні контролюючого органу, документальною невиїзною позаплановою електронною перевіркою за заявою платника податків (далі – електронна перевірка) ,фактична перевірка).

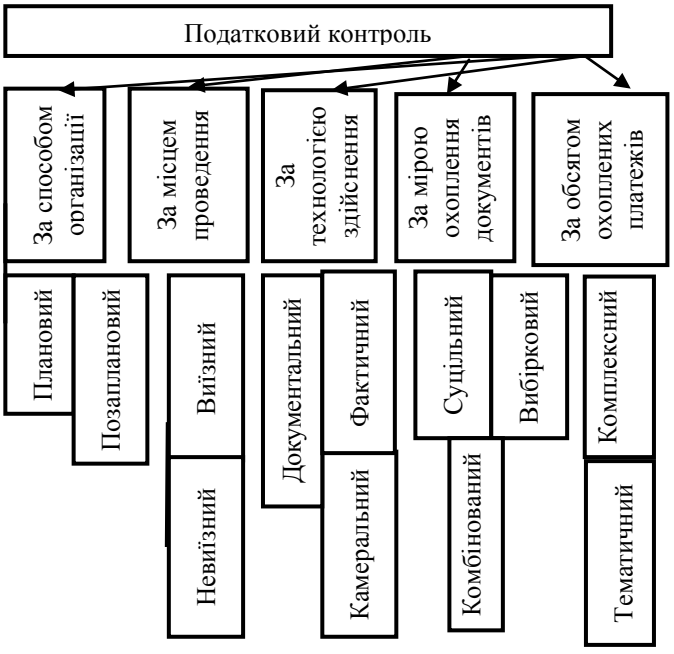

Рис. 1. Класифікація податкового контролю (узагальнено автором за [1, 2, 4])

Ефективність податкових перевірок у значній мірі визначається правильним відбором платників для їх проведення. Такий відбір здійснюється на наступних принципах: режим найбільшого сприяння для законослухняних платників; своєчасне реагування на ознаки можливих податкових порушень; невідворотність настання

відповідальності за допущені порушення; обґрунтованість вибору об'єктів контролю.

Відбір платників для проведення планових документальних перевірок проводиться на ризикоорієнтованій основі, тобто, до планів перевірок у першочерговому порядку включаються платники із найбільшими ризиками ухилення від оподаткування. Найбільш поширені комбіновані методики, які передбачають відбір платників для проведення перевірок шляхом поєднання цілеспрямованого та випадкового відбору. У цілеспрямованому порядку відбираються платники із найбільшою вірогідністю ухилення від оподаткування. Випадковий відбір доповнює цілеспрямований і здійснюється шляхом генерування комп'ютером у безсистемному порядку ідентифікаційних номерів платників податків. Конкретні методики відбору використовуються кожною державою, виходячи із вітчизняних традицій оподаткування та порядку організації контролю. В найбільш загальному розумінні відбір платників для податкових перевірок здійснюється з метою запровадження системного підходу до адміністрування податків і базується на тому, що податкові органи за рахунок поінформованості, як можна на більш ранній стадії реагують на можливі випадки порушення податкового законодавства у тому числі передбачають та упереджують можливі порушення податкового законодавства. Здебільшого відбір платників податків для податкових перевірок шляхом аналізу податкової звітності платника, та наявної інформації про платника податків. Авторами пропонується власне бачення процедури відбору платників податків до податкових перевірок, яке представлено на рис 2. Як видно з рис. 2 фахівці фіскального органу на підставі вивчення інформації про податкову поведінку зареєстрованих платників визначають перелік потенційних порушників законодавства. Матеріали на суб'єктів господарювання з ознаками фіктивності та суб'єктів, які не звітуються, не знаходяться за вказаною адресою, передаються силовим підрозділам для встановлення фактичного місця перебування та проведення необхідних розслідувань.

Рис. 2. Процедура відбору платників для проведення документальних перевірок (розроблено авторами)

Функціями і процедурами, визначеними для структурних підрозділів державної фіскальної служби, організація документальних перевірок дотримання законодавства про оподаткування на підприємствах, організаціях та установах покладена на підрозділи податкового та митного аудиту. Тому, автори пропонують більш детально розглянути особливості обліково – аналітичного забезпечення податкового контролю.

Таблиця 1.

Особливості обліково-аналітичного забезпечення податкового контролю

Назва	Характеристика
Мета обліково-аналітичного забезпечення податкового контролю	формування повної і достовірної інформації про діяльність суб'єкта господарювання та його майнове положення, необхідної для здійснення контролю з метою виявлення відхилень у функціюванні об'єкта від установлених правил і норм, притягнення до відповідальності осіб, що вчинили правопорушення та попередження правопорушень щоб не допустити такі порушення у подальшому.

Функції обліково-аналітичного забезпечення податкового контролю	облік і аналіз інформації про фактичні результати діяльності всіх підрозділів контрольованої системи (організації);порівняння їх із плановими показниками; виявлення відхилень і аналіз їх причин;. аналіз причин відхилень; . корекційна, тобто розроблення пропозицій, як усунути виявлені порушення; правоохоронна, тобто притягнення до відповідальності осіб, що вчинили правопорушення; профілактична, тобто вироблення заходів; контролююча за дотриманням фінансової дисципліни, веденням обліку за встановленими правилами та нормами.
Джерела інформації	Базується на даних бухгалтерського обліку, включаючи оперативні дані і використовує для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації
Мета здійснення податкового контролю	Мета податкового контролю полягає у постійному наповнені дохідної частини державного бюджету, а її предметом є перевірка повноти формування бази оподаткування діяльності суб'єктів господарювання податками та зборами і своєчасності їх перерахування до бюджету та державних цільових фондів.
Напрями здійснення податкового контролю	Перевірка повноти та своєчасності сплати податків та зборів до бюджету та державних цільових фондів. Контроль правильності визначення бази оподаткування; Аналіз податкових надходжень; Контроль за своєчасність подання до органів Державної фіскальної служби податкової звітності за податками та зборами; Виявлення, усунення та попередження порушень чинного законодавства.
Форми організації податкового контролю	Основними формами податкового контролю є:перевірки; отримання пояснень платників податків, податкових агентів і платників зборів; перевірки даних обліку і звітності; огляд приміщень і територій, використовуваних для отримання доходу (прибутку).
Нормативно-правова база податкового контролю	Податковий контроль здійснюється контролюючими органами в межах їх повноважень і функцій які визначені: Конституцією України, Податковим кодексом України, Митним кодексом України, Законами України, Актами, постановами Кабінету Міністрів України.

Таким чином, існує багато особливостей обліково – аналітичного забезпечення податкового контролю, які полягають у наступному: меті та функціях обліково – аналітичного забезпечення податкового контролю, нормативно-законодавчій базі, напрямах здійснення, джерелах інформації, формах організації. Детальне ознайомлення з особливостями обліково – аналітичного забезпечення податкового контролю надає можливість більш ефективно та раціонально проводити податковий контроль.

Список використаної літератури

1. Курносов О. В. Удосконалення механізмів державної податкової політики в Україні: автореф. дис. канд. наук. держ. упр. : 25.00.02. Миколаїв, 2018. 22 с.

2. Лісовий А. В. Роль податкового контролю у системі державного фінансового контролю. Вісник Національного університету державної податкової служби України. Серія «Економіка, право». 2011. №2. С. 91-94.

3. Податковий кодекс України : веб-сайт URL :http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

4. Ясько І. В. Теоретико-правові засади податкового адміністрування в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2019. 23 с.

Автори

Дікань Лариса Василівна, к.е.н., професор кафедри обліку і бізнес-консалтингу,Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, irina_shev4enko@ukr.net

Шевченко Ірина Олександрівна к.е.н., доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу,Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, irina_shev4enko@ukr.net

Тези доповіді надійшли 6 грудня 2019 року.

Опубліковано в авторській редакції